

Ügyvédek részvétele hazánk demokratikus felemelkedésének szolgálatában

Történelmünkben az elmúlt 40 esztendő lényegesen nagyobb jelentőségű, mint amit önmagában véve négy évtized jelent. A földreformot követve az új szocialista mezőgazdaság fokozatos megteremtése. Létrehozta új szocialista iparunkat. A homo sapiens új tartalmat nyert. Feladatának érzem, hogy áttekintsem és értékeljem — a teljesség igénye nélkül — kamaránk ügyvédségének a felszabadulást megelőző, s ezt követően a demokratizálódás érdekében betöltött kezdeti szerepét.

A Horthy-rendszerben az ügyvédség egy része közvetlenül érdekelve volt foglalkozásánál, vagy vagyoni helyzeténél fogva a nagybirtokosok, a hitbizományok, a bankok és más egyéb tőkés vállalkozások jogi képviselőinek ellátásában. Eppen ezért a kapitalista érdekek kiszolgálójává vált az ügyvédség másik része kifejezetten liberális beállítottságú volt és fogékony a haladó eszmék szolgálatára. Ők a Magyar Ügyvéd Szövetségbe tömörültek.

Sajnos akadtak olyan ügyvédek is a Horthy-korszakban — nem is kis számban — akik a megszűbboldali kötelezték el magukat. Ezek a Magyar Ügyvédek Nemzeti Egyesületének keretében a „szegedi gondolat” egyre szélsőségesebb megvalósítói voltak. Politikai súlyuk különösen az 1944. március 19-i német megszállást, majd a nyilas hatalomátvételt követően vált egyre károsabbá. Szinte példa nélkül álló dr. Szógi Géza szegedi ügyvéd elvtelen karrierizmusa. Eredménytelenül kérte felvételét a Szociáldemokrata Pártba, ahol országgyűlési képviselő szeretett volna lenni, majd a Nyilaskeresztes Párthoz fordult. Így lett e párt útján Szeged egyik országgyűlési képviselője, majd a nyilas puccs révén miniszterelnökségi államtitkár.

Lényegesen szűkebb kört ölelnek fel azok az ügyvédek akik a munkásmozgalomban vettek részt. Pártmunkájuk szerves részének tekintették a munkásság jogainak megvédését, amely a faszálódó társadalomban egyre nehezebbé vált, különösen 1944. március 19-től. Ekkor hurcolták el az elsők közt dr. Dániel Ferenc és dr. Székely István hőmezővársárhelyi ügyvédek.

A munkásmozgalomban résztvevő kollégák egy része már a Tanácsköztársaság ideje alatt is e ismerést érdemlő tevékenységet folytatott. A Szegeden székelő háromtagú direktóriumnak ügyvéd elnöke volt, dr. Czibulka Antal személyében. E ténykedése miatt a Horthy-korszakban súlyos börtönbüntetésben részesült. Védelmét a kamara akkori elnöke, dr. Reininger Jakab látta el. Helyettese a Szociáldemokrata Pártban dr. Kállay Emil volt. Megszervezte a Szellemi Munkások Szakszervezetét.

Jellemző a munkásmozgalomban résztvevők nehéz megélhetési viszonyaira, hogy egyesek nyomorogtak nem tudtak praxisukból megélni. Így például Czibulka Antal könyvek írásából tartotta fenn magát, bár 1932-ben újból lehetőséget kapott arra, hogy ügyvédi gyakorlatot folytathasson. Az elesettek, jogszórtak önzetlen támogatója volt, akárcsak dr. Valentini Ágoston és dr. Agai Dezső, akik védelmet nyújtottak a munkásság jogainak érvényesítésében.

Komoly politikai és jogi műveltségük nyújtott alapot számukra, hogy a legkiezettebb büntetőügyekben is helytálltak. Ezekből a büntetővédelmekből szemléltetésül csak az úgynevezett „Vörös Segély” bűnügyet ragadom ki.

1932-ben az ügyészség Gombkötő Pétert, Korom Mihályt, Gera Sándort, Komócsin Józsefet és társait megvádolta kommunista szervezkedés miatt, az 1921. évi III. tc., az úgynevezett rendtörvény alapján, mert a vád szerint az állami és a társadalmi rend erőszakos felforgatására

törekedtek. A szegedi törvényszék előtt a védelem bizonyította, hogy védenekik csupán szocialis, segítő jellegű gyűlést szerveztek a bebörtönzöttek, le tartóztatottak hozzátartozói javára.

Az üldözöttek védelmét főleg a munkásmozgalomban résztvevők látták el, így dr. Valentini Ágoston, dr. Bojta (Burger) Béla, dr. Czibula Antal, dr. Agai Dezső.

Az ügyvédek közül mások is dicséretes helytállást tanúsítottak. Dr. Dettre János kormánybiztos, főispán volt. 1921-ben eltiltották az ügyvédi gyakorlatától. 1929-ben rehabilitálták. 1944-ben származása miatt deportálták. Az öngyilkosságot választotta, miként dr. Szivessy Lehel is. Dr. Fajka Lajos kistéleki ügyvéd a magánvagyon és az úri osztály elleni lázítás miatt 1920-ban eljárás alá vonták. Mecser József ügyész, majd törvényszéki bírót éppen úgy állásvesztésre ítélték, mint dr. Dettre Pál ügyész és dr. Wanie Rezső bírót is.

Dr. Csorba János makói ügyvéd a Független Kisgazdapárt országgyűlési képviselője, a Magyar Nemzeti Felszabadító Bizottságban Bajcsy-Zsilinszky Endre helyettese volt. Dr. Könyves Kolonics Józsefet a Köztársaság Párt elleni hajsza során 1914-ben szabadságvesztés-büntetésre ítélték. Munkádemokráciát akart. 1944-ben internálták. Nála volt ügyvédjelölt dr. Erdei Ferenc, aki felismerte osztályhelyzeténél fogva a parasztságban rejlő erőt és a felszabadulás után politikai életünk egyik vezető egyénisége lett.

Ezek a dicséretes helytállások azonban nem állíthatják meg a faszálódás egyre drasztikusabbá váló gyászos folyamatát. 1944 őszén a szovjet hadsereg által felszabadított területeken teljesen szétesett a helyi apparátus, mert a háborús események folytán a helyi vezetők nagy része elmenekült. Sok önként vállalkozó ügyvéd fáradottan azon, hogy előmozdítsa az új demokratikus közigazgatás megteremtését. Nélkülözhetelenné vált a kezdet kezdetén mielőbb olyan szervezet létrehozatala, amely a gazdáltnál való helyi államhatalmi és államigazgatási funkciókat átmenetileg gyakorolhatja, és ugyanakkor a nép bizalmát is élvezze. E jogos kívánalmak megtestesítője a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front által létrehozott Nemzeti Bizottságok voltak, amelyek munkájában a Magyar Kommunista Párt döntő szerepet vállalt.

Dr. Valentini Ágoston lett városunk új polgármestere. A Nemzeti Bizottság Szegeden megtartott 1944. december 13-i ülésén ő is állást foglalt a nép-

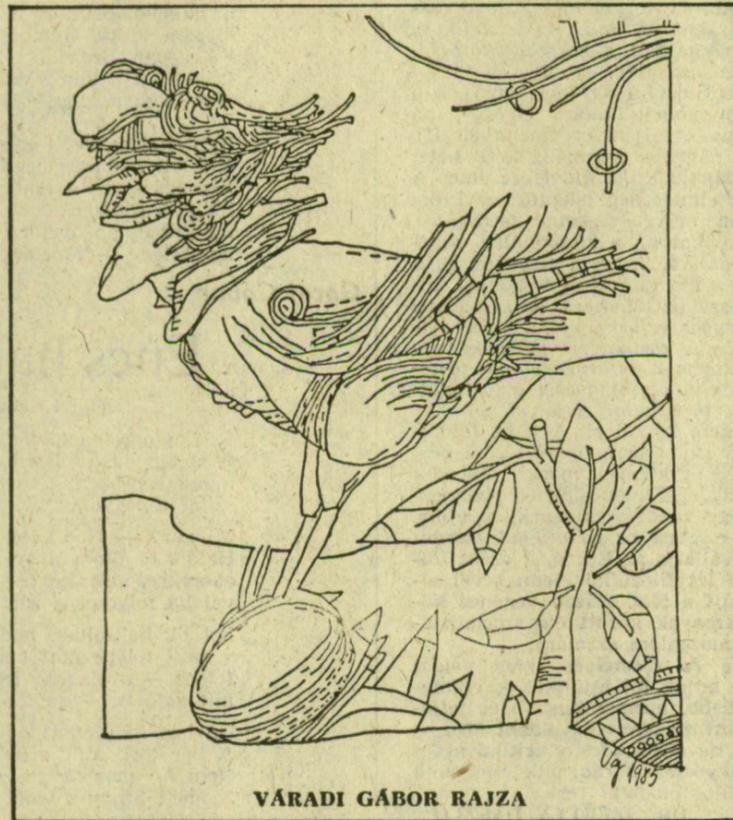
bíróság felállítását mellett. Polgármesteri tisztétől akkor vált meg, amikor az Ideiglenes Nemzeti Kormány igazságügy-minisztere lett. Miniszteri működésének ideje alatt jelent meg a 200/1945. számú kormányrendelet, amely hatályon kívül helyezte az emberi és állampolgári jogokat mélyen sértő és oly sok tragédiát okozó zsidótörvényeket. 1944. október 23-án új, demokratikus szellemű, háromtagú vezetőség irányította az ügyvédi kamarát. Az elnöki tisztet dr. Papp Róbert töltötte be, a titkár dr. Kövér Béla lett, s e bizottság harmadik tagja dr. Lukátsy Géza volt. 1945 nyarán megalakult a Magyar Jogászok Szabad Szakszervezetének szegedi csoportja. Az elnöki tisztet dr. Czibula Antal töltötte be, titkár dr. Agai Dezső, pénztáros dr. Lóránt László, jegyző dr. Jeddő Károly lett. Az ügyvédi kamara vezetését később dr. Czibula Antal töltötte be.

Az internálás, majd a koncentrációs tábor szenvedéseit túlélve tovább folytatta pártmunkáját dr. Agai Dezső is. Rajtuk kívül még több ügyvéd vett részt a demokratizálódás előmozdításában. Így dr. Papp Róbert és dr. Kup László, a Nemzeti Függetlenségi Front tagjai. Dr. Turai Gusztáv lett a népügyészség vezetője, dr. Bíró Sándor, dr. Háberl Pál népügyészek voltak. Városunk politikai életében tevékeny részt vállalt dr. Lóránt László, dr. Kertész Béla, dr. Lázár István is.

Felszabadulásunk követően az egyetemi jogi oktatásban is nagy hiány mutatkozott. A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának oktatói és tudományos munkájában részt vett dr. Agai Dezső, a pénzügyi jog köréből, dr. Hábermann Gusztáv, a polgári jogból, dr. Jezerniczky Ákos, a kereskedelmi jogból, dr. Kelemen László ügyvéd, majd törvényszéki bíró a magyar magánjogból. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy innen indult el igen szép közéleti pályájára dr. Récezi (Koch) László, aki igazságügyminiszter-helyettesként, majd nagykövetség fontos diplomáciai missziókat is teljesített.

Szalay László, a reformkor jeles képviselője, a haladó eszméket valló államférfi joggal vetette fel azt a kérdést a kodifikáció problematikájával kapcsolatban, hogy ki legyen a kodifikátor. Erre a lényeges kérdésre a választ maga az élet adta meg, kerekén egy évszázaddal később a megváltozott hatalmi viszonyok folytán. Az akkor születő új demokratikus Magyarországon a jogalkotó maga a nép lett.

DR. HORVÁTH ZSIKÓ LÁSZLÓ ügyvéd

VÁRADI GÁBOR RAJZA

Petri Ferenc

Atlantisz

Ludak suhognak, hallom őket —
utat tévesztett vadludak;
lebegnek a nem múltó éjszakában,
Atlantisz öszében köröznek;
látják a holdsivár mezőket,
némán léptető négy túlélőt —
látják ama János lovasait;
ludak suhognak, nézem őket:
a kataklizma hieroglifái,
nem madarak már: csak jelek.
És látom őket. Riassz föl hát,
jöjj közelébb, hogy megérintselek!

Két koszorú

Senki nem foghatja rám, hogy ezt az írást elírttem. Még ugyan csak ismerkedtem Szegeddel 1954-ben, amikor észrevettem, hogy a Hősök kapuja két katonáját valaki megkoszorúztta Halottak napján. Hivatalos nem lehet a koszorúzás, azt mindjárt gondoltam, de ki lehet az a magánember, aki pénzt költ rá? Es mivégből koszorú? Meghalt valakije az első háborúban? Vagy csak azért is? Volt ennek a cselekedetnek abban az időben egy kis „ellenzéki” íze is. Azt már én is tudtam, hogy a kapu alatt Aba-Novák-freskó van, de bevakolják, mert Horthy Miklós áll a közepén, fehér lovon. Na, jövőre megkeresem. Meglesem, amikor éppen föltornázza a koszorúkat. Ha jól utánaszámolok, ennek tavaly volt harminc éve. Azóta minden évben ott voltak a kicsike koszorúk, nemzeti szalaggal, és én minden évben újra elhatároztam, hogy jövőre észnél leszek.

Egyedül föl nem rakhátja, mert Lóte Éva halott és eleven katonája jó magasan áll. Ha segítséget kér, annak valahol a környéken kell lennie. Vagy a kalácsos segít neki, vagy az iskola portása. Tavaly óriásit léptem előre, már azt is tudtam, hogy Heggyi Ferencnek hívják az illetőt, és az Obébai soron lakik. Rosszul szolgált a szerencse tavaly, amikor a két koszorút kötötték, akkor fúrták meg a fejemet a klinikán. Nem mondhattam, tessék engem hazaengedni, mert meg kell lesnem a koszorús embert, de azt azért láthattam később, hogy megint ott vannak. A múlt héten aztán elmentem az Obébai sorra.

Időbe telt, amíg minden gyanút eloszlathattam a ház asz-zonyában.

— Nincsen itthon az uram
— Megvárnám, majd csak előkerül.
— Tetszik tudni, a gázt vezették be az utcába, de meghalt, aki szervezte, ő ment be az utolsó elszámolásra. Bántja talán valakinek a szeme? Mert ha csak egyszer is szól volna valaki, hogy azt nem szabad, azonnal nem is csináltuk volna tovább.
— Elmondtam, nem tudok róla, hogy bárkinek is útjában lenne, nekem pedig kimondottan tetszik a két koszorú.
— Miért tetszik, magának?
— Azért, mert elesett hősiánk annyi van, meg se tudjuk számlálni, kifaragott katonánk pedig csak ez a kettő. Legalább november elején, a Halottak napján jól összejön a kettő.
— Szórol szóra ezt mondja az én uram is.
— Kinek szól a kettő?
— A sógorunk, a nővérem férje halt meg a második háborúban. Veselővést kapott Krasznahorkán, lehozták a hegyről, de a front tovább ment, többet nem tudunk róla. Hódi Józsefnek hívták. A másik pedig az uram barátja volt.

Jól eltöltöttük az időt, mert mindig nyüzsgős ember volt a házigazda, és hatalmas fényképalbumokba mindent összegyűjtött. Benne van a sztahanovista oklevele is — vasutasoként ment nyugdíjba —, a hatyási népkör zászlajának múzeumi följánlásához készült kísérőirat másolata is, sok fénykép Dálint Sándor temetéséről, újságkivágások is sorakoznak benne — arról tudom meg, hogy kollégám, akinek az asztala az asztalomhoz ér, már régóta levelez velem, csak azt nem tudta eddig, hogy őt keresem —, kiderül az albumból az is, hogy erősen néprontos alkat, mindenben benne van, ami Hatyason történik.

Még mindig nem jön, tehát van időnk beszélgetni tovább. Aranyos kis történet szívódik elő a régi időkől, amikor a lakodalmat tartották 1947-ben. Jól megszórták a háború alatt bombával a Rendező-pályaudvar környékét, az ő udvarukba is esett egy, de nem robbant föl. Bejelentették annak rendje-módja szerint, de sok dolog volt, nem lődultak azonnal a tűzszerészek. Százan voltak a lakodalomban, mind ott ropta a táncot az udvaron, a sátorban, a bomba fölött. Bombajó esküvő — mondom rá, lám, kitartott mostanáig. Akkor rémültek meg igazán, amikor végre eltakarították. Kibontották körülötte a földet, az iskolásgyerekeket hazaküldték, őket meg elköltöztették, de azért meglátták, hogy másfél méteres a bomba.

Az egyik lányuk a Ságváriban tanult, ő volt tudta nélkül is a nyomravezető. Oroszból mindig jó volt, vetélkedőkön is nyert, mi más lehetett volna belőle, mint orosz tanár a Mérei utcában. A másik gyerek is lány, ő a Tömörkénybe járt, és grafikus lett a nyomdában. Jól élnek ők is, csak az ő kicsijük három éve meghalt. Fölvirágoztak minden esztendőben a sírját, de ragadós kezű emberek mindig meglepják. Betelefonálták panaszukat a Csörögbe, meg is jelent. Még azt is megtudtam, hogy karácsonyfát díszítenek minden évben a haranglábra, ki is világítják, a nők köszöntését is az ura szervezte többek között, az öregek napjéért húsz éve szorgoskodik, amíg közbe beleért ő is az öregkorba, de még mindig nem jön.

Pardon, már itthon is van. Szikrányi félelem sincsen benne, mintha mindig azt várta volna, hogy egyszer majd megkeresi egy újságíró.

— Kinek szól tehát a kettő?

— A Hódi sógoré az egyik, a Denner Tiboré a másik. A feleségem minden évben sok koszorút köt, eladni is, tized elviszünk a temetőbe, kettőt a két katonának, észre se vesszük, hogy hiányzik. Mindig mondtam, ne sajnáljuk, a pénzt úgyse vihetem magammal a sírba, és ők mégiscsak hozzánk tartoznak.

Egy kicsikét elfilozofálgatunk arról, hogy milyen buta is tud lenni az emberiség. Elkijáltja magát az egyik oldal, hogy gyertünk, támadjuk meg a másikat, és nem számít, hogy százezer ember pusztul-e el, vagy még több, a háború még akkor is folyik, amikor talán már senki nem tudja, miért is indult. Most derül ki igazán, hogy a két katonát két koszorúja a legbékésebb emberek jelbeszéde: ne legyen háború! Bár kés élen táncol a világ, de talán sikerül elkerülnünk. Talán nem robban föl alattunk semmi, mint ahogy a lakodalom bombája se robban föl. Hadd vigyék tehát továbbra is a két koszorút, nemzetiszínű szalaggal a két katonának, hadd emlékezzenek a Hódi sógorra és a Denner Tiborra, és hadd emlékeztessenek másokat mindenféle értelmetlen háborúra.

HORVÁTH DEZSŐ